

NIEUWSBRIEF NO. 33

mei 1999

Stichting
Werkgroep
Florakartering
Drenthe

Secretariaat:
Hester Heinemeijer
Anserweg 8
7975 PB Uffelte
(0521)351057

FLORON-coördinator:
Roelof Blaauw
Batinge 78
9331 KX Norg
(0592)614448

Beste Atlasmedewerk(st)er,

Het voorjaar is inmiddels alweer flink gevorderd en velen van u zijn vast al op pad geweest om te 'hokken', een gebied te inventariseren of de soortenkennis weer op te frissen. Hoewel het werk voor de atlas erop zit, blijft er op het gebied van het verzamelen van gegevens over de Drentse flora nog steeds (of opnieuw) van alles te doen. Door het vele werk aan de atlas is er de afgelopen maanden helaas geen gelegenheid geweest een nieuw 'doel' voor de werkgroep te stellen. In elk geval is het nog steeds zinvol in verschillende Drentse kilometerhokken op zoek te gaan naar nog niet bekende soorten. FLORON-streeplijsten zijn hiervoor bij Roelof aan te vragen. Ook kan je via hem te weten komen, welke hokken daarvoor het meest in aanmerking komen. Daarnaast zetten we onze bezoeken aan terreinen van Het Drentse Landschap (zie excursieprogramma) voort. Tijdens de excursie naar het Schrapveen zullen we zeker Moeraskartelblad tegenkomen, naast vele andere bijzondere soorten. Als 'voorpublicatie' uit de atlas is in deze nieuwsbrief het verspreidingskaartje met de soortbeschrijving opgenomen.

Een goed veldseizoen toegewenst en graag tot ziens op (één van) de WFD-excursies, namens de Werkgroep Florakartering Drenthe,

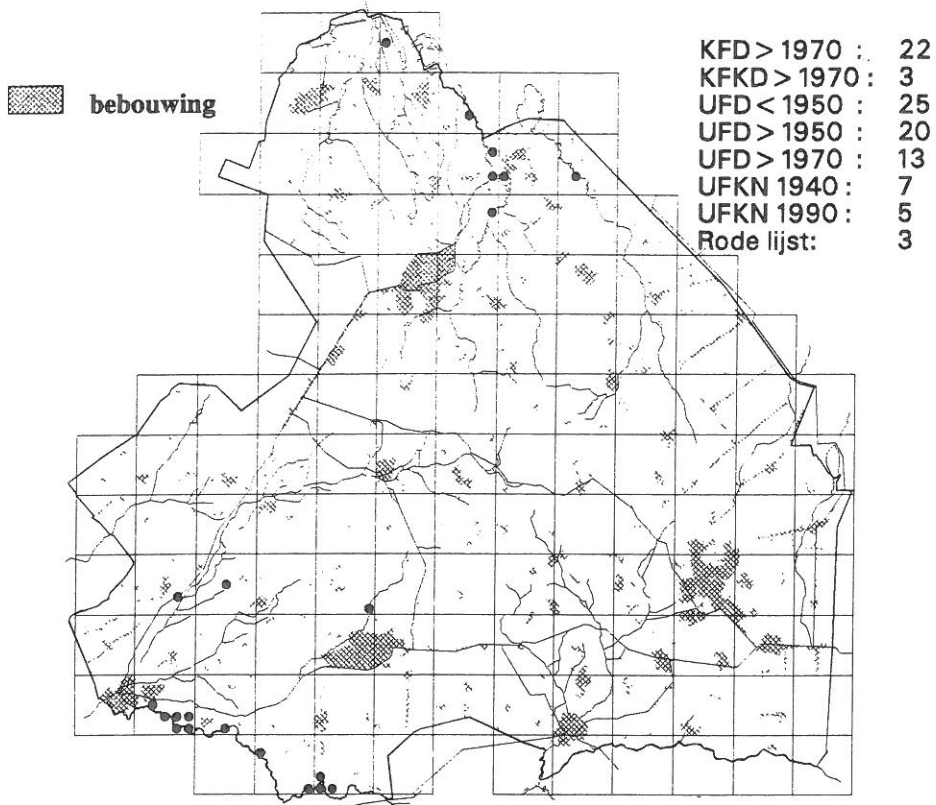
Ben Hoentjen.

Atlas van de Drentse Flora: nu echt in productie!

Vaak moesten we de nodige slagen om de arm houden, maar de atlas is nu (eindelijk) echt in de maak. Als alles verder meezit hopen we iedereen deze herfst uit te kunnen nodigen voor de presentatie van een boek met meer dan 950 soortbeschrijvingen, 700 verspreidingskaartjes (in kleur), tien schitterende aquarellen, meer dan 100 tekeningen, minstens 70 kleurenfoto's, zes inleidende hoofdstukken met illustraties, een overzicht van 200 (nog) niet ingeburgerde Drentse soorten, kortom een naar wij hopen gedegen verantwoording van het vele veldwerk in de afgelopen jaren, die je met plezier raadpleegt.

In de loop van de zomer volgt nader bericht over de presentatie, de wijze van bestellen en de prijs van de atlas.

Namens de redactie,
Hester Heinemeijer en Ben Hoentjen

KFD = Kilometerhok Frequentie Drenthe : aantal kmhokken waarin de soort sinds 1970 is aangetroffen (aantal stippen op verspreidingskaartje)

KFKD = Kilometerhok Frequentie Klasse Drenthe : zeldzaamheidsklasse, op basis van KFD

UFD = Uurhok Frequentie Drenthe: aantal uurhokken resp. atlasblokken waarin de soort is waargenomen
 UFD < 50 en UFD > 50 zijn ontleend aan de Atlas van de Nederlandse Flora deel 1,2 of 3

UFKN = Uurhok Frequentie Klasse Nederland: uurhok-frequentieklasse volgens Botanisch Basisregister (CBS, 1993)

Figuur 1: De verspreiding van Moeraskartelblad (*Pedicularis palustris*) in Drenthe, op basis van de gegevens voor de Atlas van de Drentse Flora (in voorbereiding).

Moeraskartelblad is tegenwoordig in Drenthe een zeldzame verschijning. Het bastion van deze soort is het Reestdal, waar ze plaatselijk talrijk groeit in 's winters overstroomde, schrale beekdalgraslanden en hier en daar als relict langs sloten en greppels in ontwaterd cultuurland. Moeraskartelblad wordt wel eens "de orchidee van de Reest" genoemd omdat de roze bloeiwijzen even opvallend zijn als de trossen van sommige orchideeën, en omdat échte orchideeën in de madelanden van deze beek geheel ontbreken. Verder komt Moeraskartelblad voor op enkele plekken in de midden- en benedenloop van het Drentsche Aa-stelsel en sporadisch langs het Eelderdiep, de Hunze, het Oude Diep, de Oude Vaart en de Leisloot onder Ruinen. De soort is sinds 1970 nog van een aantal op de kaart aangegeven plaatsen verdwenen en nu vermoedelijk beperkt tot de stroomgebieden van Reest en Drentsche Aa. In Noordwest-Duitsland was Moeraskartelblad ook na 1945 nog vrij algemeen (Haeupler & Schönfelder, 1988).

Moeraskartelblad is, naast de uitgestorven planten, de enige soort uit de oecologische groep van laagveenplanten waarvan de uurhokfrequentie in Drenthe is afgenomen. Ten opzichte van de situatie vóór 1950 is het aantal uurhokken gehalveerd (Mennema e.a., 1985) hetgeen betekent dat, gezien de sindsdien sterk toegenomen onderzoekintensiteit, de achteruitgang bijzonder sterk geweest moet zijn. Vermoedelijk was de soort eertijds vrij algemeen. Ook vroeger was Moeraskartelblad hoofdzakelijk in de beekdalen te vinden. Hier vindt of vond de soort haar optimale milieu: grazige, weinig of niet bemeste vegetaties op permanent drassige, 's winters vaak overstroomde, matig zure tot neutrale, tamelijk voedselrijke veengrond (Weeda e.a., 1988). Moeraskartelblad geldt als een kensoort voor de klasse der kleine zeggen (Schaminée e.a., 1996).

Toekomst: Moeraskartelblad is zeer gevoelig voor veranderingen in de hydrologie, zowel voor waterstandsverlaging als voor het verminderen van kwel. Alleen in grote reservaten waar de oorspronkelijke hydrologische condities behouden zijn gebleven, lijkt deze soort veilig. Het zaad is korte tijd kiemkrachtig en verspreidt zich moeilijk over grote afstanden, zodat kolonisatie van nieuwe terreinen moeizaam is. Landelijk geldt Moeraskartelblad als bedreigd (Weeda e.a., 1990). In Drenthe kan de soort als ernstig bedreigd worden beschouwd.

Literatuur

Haeupler, H. & P. Schönfelder, 1989: Atlas der Farn- und Blütenpflanzen der Bundesrepublik Deutschland. Ulmer Verlag, Stuttgart.

Mennema, J. A. J. Quené-Boterenbrood en C. L. Plate, 1985: Atlas van de Nederlandse Flora 2: zeldzame en vrij zeldzame soorten. Rijksherbarium/Hortus Botanicus, Leiden.

Schaminée, J. H. J., E. J. Weeda & V. Westhoff, 1996: De vegetatie van Nederland, deel 3. Plantengemeenschappen van graslanden, zomen en droge heiden. Opulus Pres, Uppsala/Leiden.

Weeda, E. J., R. Westra, Ch. Westra & T. Westra, 1988: Nederlandse oecologische flora; wilde planten en hun relaties 3. IVN/VARA/VEWIN.

Weeda, E. J., R. van der Meijden & P. A. Bakker, 1990: FLORON-Rode Lijst 1990. Rode lijst van de in Nederland verdwenen en bedreigde planten (Pteridophyta en Spermatophyta) over de periode 1980-1990. Gorteria 16: 2-26.

Excursieprogramma 1999

Dit jaar hebben we een viertal excursies gepland, drie in terreinen van Het Drentse Landschap en een in september in de buurt van Emmen.

We verzamelen steeds om ongeveer **10.00 uur** in de aangegeven etablissementen. Indien iemand vervoer nodig heeft kan men altijd bellen naar het secretariaat, naar Roelof Blaauw of Ben Hoentjen (0592-414354).

Zaterdag 15 mei - Schrapveen

In het reservaat Schrapveen, aan de noordzijde van de Reest, liggen fraai ontwikkelde vochtige en natte hooilanden.

De Vries - Hoofdstraat 118 - 7921 AR Zuidwolde
telefoon: 0528 - 371221

Zaterdag 5 juni - Landgoed Vossenberg

Behalve het landgoed zelf en het natuurontwikkelingsgebied Hamveld kunnen de hooilanden in de Eekmaten bezocht worden of het gebied Reigerveen. De voormalige landbouwgronden rond het Reigerveen worden, onder andere door middel van begrazing, geleidelijk bij staand natuurterrein betrokken.

Café de Wijde Blick - Beilerweg 11 - 9418 TD Wijster
telefoon: 0593 - 562316

Zaterdag 3 juli - Het Groote zand

Op korte afstand zijn hier bossen, vochtig tot droge heide en stuifzandvegetaties aanwezig

Café restaurant Napoleon - Hoofdstraat 1 - 9414 AB Hooghalen
telefoon: 0593 - 592205

Zaterdag 11 september - Nader te bepalen gebied in de buurt van Emmen waar relatief weinig van bekend is

Stationrestaurant NS-Station Emmen

Tekening: Akke Kooij